

KREETTA ONKELI

—
MEILTÄHÄN
TÄMÄ KÄY

WSOY

Kreetta Onkeli
MEILTÄHÄN
TÄMÄ KÄY

ROMAANI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© KREETTA ONKELI JA WSOY 2020
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

ISBN 978-951-0-44667-6

PAINETTU EU:SSA

I

Leipä oli muuttunut nuoleksi, joka kiersi eri suuntiin muodostaen yhteyttämistä muistuttavan kuvion. Leipä oli muuttunut dataksi, jonka tuli palvella parempaa elämää. Palvelumuotoilija selitti, että nuolet tarkoittivat palvelupolkuja ja heidän tehtävänsä oli päättää, mikä polku valittaisiin. Paula istui neuvotteluhuoneessa Sofiankadulla ja tuijotti kankaalle heijastettua ruutua.

– Täällä ainakin menee päin helvettiä, Pepe pääsasi. – Täällä on kuuma kuin saunassa ja kaksi kattovaloa ei toimi, hän viittasi arvokkaan kokoushuoneen olosuhteisiin. Huoneen seinät olivat lasia. Näkyvyys oli varjostettu liloilla hämyverhoilla.

Palvelumuotoilija naurahti jatkaen strategian esittelyä. Oli suoritettava käyttäjien haastatteluja ja niiden jälkeen iterointi. Hän vaihtoi seuraavan ruudun. Leipä muuttui pylväiköksi, jonka poikki kulki epäsymmetrinen käyrä. Välillä käyrä nousi, välillä se putosi. Eri kellonaikojen vaikutus siihen, että leipä menisi kaupaksi tasaista tahtia, sai Paulan punastumaan.

– Kaupunki on olemassa sitä varten, että se tuottaa voittoa. Bistrossa on neliöitä tietty määrä. Jokaisen neliön on tuotettava voittoa jokaisena hetkenä. Minä en voi käyttää neliötä leipään, jota menee kaupaksi vain kolme tuntia päivässä. Paula?

– Täh, Paula havahtui.

– Mitä sinä, leivän tuottajana, sanot tähän keskusteluun? Pepe kysyi.

– Minä leivon sen, ja tuon. Tuoksu houkuttelee asiakkaita paikalle, Paula sanoi. Mietittyään hetken hän lisäsi: – Ei kaupunki ole olemassa pelkästään voittoa varten.

Palvelumuotoilija ja Pepe vilkaisivat toisiaan.

– Mitä Kivijalka sitten tuottaa? Pepe kysyi.

– En minä osaa ajatella sitä sillä tavalla. Leivon leipää ja tuntuu mukavalta, jos se maistuu, Paula vastasi.

Pepe työnsi kultasankaiset silmälasit päälle ja alkoi tehdä lähtöä:

– Jos pidetään keskustelu lattiatasolla. Kyse on siitä, sijoitanko leipähyllyn baaritiskin alku- vai loppupäähän, hän sanoi. – Mitä enemmän voittoa bistro tuottaa, sitä helpompi on laajentaa. Nykyinen bistro on prototyyppi.

– Me harjoitamme design thinkingiä, kirkastamme konseptia ja seuraavassa kokouksessa on muutosvoima jo nähtävillä. Kehittelyprosessin myötä paketoimme ymmärryksemme konseptikäsikirjaksi, joka auttaa bistron monistamisessa kautta maan, pal-

velumuotoilija sanoi katsahtaen Paulaan: – Keskitytään seuraavaksi palvelupolkuihin.

Hän työnsi pöydän yli Paulan eteen kuvia. Limppu oli piirretty vuoroin ovensuuhun, vuoroin ikkunaan, vuoroin se leijui keskellä ravintolatilaa, vuoroin viinipullojen vieressä tiskin takana.

– Valitse näistä yksi sinun substanssiasi vastaava kuva.

Paula yskäisi ja osoitti yhtä:

– Minä näkisin mielelläni leivän osana viinipuolta. Leipä ja viini kuuluvat ikään kuin yhteen, Paula sanoi. Seuraavaksi palvelumuotoilija sommitteli pöydälle paperisuikaleita, joissa oli erilaisia sanoja kuten *perhe, rentoutuminen, kauneus, kattaus, uni, kaverit, etätyö, ruoka ja juoma*.

– Mihin näistä bistro voisi vastata? hän kysyi.

– Ei ainakaan uneen, Paula sanoi ja alkoi nauraa. Muilla ei ollut yhtä kivaa. Pepe nousi, käänsi selkänsä palvelumuotoilijalle pysähtyen Paulan kohdalla.

– Tässä ei ollut mitään, mitä ei olisi keksitty viisikymmentä vuotta sitten. Paula, nähdään me bistrossa viikon päästä perjantaina.

– Joka aamuhan minä siellä käyn.

– Illalla, Pepe sanoi.

– Illalla?

– Tulet asiakkaaksi. Teet havaintoja ja kerrot ne seuraavassa istunnossa.

– Illalla? En tiedä.

– Se on työtehtävä, Pepe totesi ja tömisti jo kevyesti rappusia alas poistuen rakennuksesta mukulakivikadulle Kiseleffin talon kupeeseen. Paula alkoi kasata papereitaan miettien, oliko hänen tehtävänsä lausua palvelumuotoilijalle jokin yhteenveto aamupäivän annista. Paulan saatua pohdinnan valmiiksi ja aukaistessa suunsa myös palvelumuotoilija oli töpistämässä tiehensä. Paula seiso i neuvotteluhuoneessa yksin. Ikkunan takana aukesi Senaatintori. Sinne oli kuljetettu kolme jäätä veistettyä karhua. Ne sulaisivat tuota pikaa noruen vettä kohti poikkikatuja, Kauppatoria ja Itämerta, jonka suojelemiseksi jääpatsaat oli torille järjestetty. Pepen viehkeä hajuste tuoksui huoneessa. He olivat istuneet kuin leivoksen sisällä.

Paula pakkasi paperit ja tietokoneen olkalaukkuun, jonka hän oli ostanut tilaisuutta varten. Hänet oli kutsuttu bistron kehittelyryhmään, koska hänen yrityksensä Kivijalka leipoi bistron leivät. Hän jäi vielä hetkeksi ikkunaan katsellen yliopiston päärakennusta. Pienen kävelymatkan päässä olivat Säätöyalo, Suomen Pankki ja Presidentinlinna. Heilauttaessaan laukun olkapäälleen hän vaikutti pätevältä liikeneiselta, jolla oli tehtävä Helsingissä. Vieläkö olet hengissä, hänen oli pitänyt kysyä palvelumuotoilijalta. *Ootsä vielä hengissä?*

Kadulla Paula kääntyi Kauppatorille päin. *Lab-joita lämpöä sitä tarvitsevalle*, luki kaupunginmuseon mainoskylytissä. *Osta pehmeä paketti asunnottomalle.*

Toimitamme puolestasi Helsingin Villasukkatehtaan kutomat villasukat Hietaniemenkadun palvelukeskuksen asunnottomille vieraille. Teki mieli auttaa, mutta kaikkia ei voinut. Mustatukkaiset turistit pälistelivät putiikkien ja suomalaiseksi itseään kutsuvan ravintolan ikkunoihin. Siellä oli matonkuteista valmistettuja tyynyjä, veivattava papumylly, Airammin punaisia termospulloja ja puinen rohmu marjastamiseen. Toisella puolella kujaa koruliike myi kaikkea huovutettua. Paula aikoi käväistä liikkeessä mutta luopui ajatuksesta, koska ei halunnut käsityön palasia roikkumaan korviinsa. Hän tunsu itsensä hyvällä tavalla kiireiseksi, vaikka ei ollut sitä. Tietokonelaukku teki sen. Liikenaisen osaan kuului lounastauko, joten hän käveli Vanhaan Kauppahalliin ja tilasi salaatin paikasta, joka sijaitsi hallin keskellä eikä näyttänyt monimutkaiselta. Jätettyään tilauksen hän ei keksinyt, minne istua. Paikassa oli kaksi suurta ruokapöytää. Hän istui kiinalaisten viereen kuin se olisi osa hänen jokapäiväisiä tapojaan.

Paula asetti tietokoneen eteensä ja oli tekevinään töitä. Hän ei saanut verkkoa auki, joten hän katseli koneelta Armin ja Paavon kuvia. Hallissa seisova sakea juuston lemu kumosi Pepen jälkeensä jättämän jälkiruualle tuoksuvan pilven, joka oli tarttunut Paulan hiuksiin ja vaatteisiin. Housupuvun sisältä lemahti jauhojen ja paistetun leivän tuoksu. Tuoksut ja hajut muodostivat kaupunkiin kerrostumia. Ne yhdistyivät hänessä.

Kiinalaiset selasivat kaupunkia esittelevää opasta. Paulan katse osui kuvaan Allas Sea Poolista. Hänellä oli yhä aikaa. Sitä oli hänellä tavallisestikin, hän ei ollut vain huomannut sitä. Paulalla oli ainainen kiireen tuntu, varmuus, että hänen oli oltava saatavilla tai häntä odotettiin. Allas näkyi Kauppahallin ikkunasta. Hän keksi käydä siellä.

Ulkouimalan kassajonossa ei voinut olla varma, minne päätyi. Istuisiko hän kohta SkyWheelin hytissä kauhistuneena korkeudesta? Erilaisia nurkkia ja portteja johti sokkeloiisiin tiloihin. Paula vuokrasi uima-asun kera pyyhkeen ja löysi tiensä pukuhuoneeseen, jossa itsestään huolehtivat naiset ähelsivät pukimiensa kanssa. Ei ollut tilaa laskea kassia ja istua avaamaan kengännauhoja. Naiset olivat hyväntuulisia huolimatta ahtaudesta. Heillä oli varaa odottaa. Paula tervehti toisia tuntematta heitä, vaihdettiin kommentteja, naurahdeltiin. Paula oli yksi heistä, itellisistä helsinkiläisnaisista. Merituuli kohmetti ihoa, se lämpeni vedessä. Paula katseli risteilyaluksia, jotka kääntyivät satamassa hitaasti ja varmasti kuin valaat. Presidentinlinna, kaupungintalo, Ruotsin suurlähetystö, Etelärannan kivitalot, Kaivopuisto ja meren likeys puhdistivat mieltä. Hänen olisi huolehdittava itsestään näin, juuri tällä tavalla, kaikkina elämänsä keskiviikkoina, olla unohtamatta tällaista toimeliasta, herkeämättömän painon tunteesta vapaata päivää.

Hän venytti kotiinpaluuta, haki kahvia ja istui penkille Kolera-altaalle katselemaan lauttoja ja nii-

hin eri tavoin suuntaavia matkustajia. Hän eläytyi naisiin, jotka laitettuina kiiruhtivat hauskanpitoon. Samoin hän eläytyi miesporukkaan, joka harppoi joutuisin askelin kärryjen kanssa päin terminaalia. Lapsiperheeseen, jonka vanhemmat tiuskivat toisilleen jo. Hyvinpukeutuneeseen humalaiseen, joka makasi raitiovaunukiskoilla nousematta ylös. Paula ei ollut matkustanut autolautalla sitten nuoruutensa päivien. Teki mieli lähteä, sulkeutua hyttiin vuorokaudeksi, sammuttaa puhelin ja olla vaan. Olla kertomatta kenellekään, missä oli. Teki mieli kadota, juuri niin, hän halusi kadota tästä kaupungista, hän halusi kadota perheeltään, edes hetkeksi tai lopullisesti. Samalla hän ymmärsi halujensa mahdottomuuden. Ihmisen oli jäätävä elämässä jonnekin, tartuttava kiinni ja pidettävä huoli siitä, mitä oli saanut. Kuvittelemalla lähtönsä, uppoutumisensa vieraaseen maahan tutustumatta koskaan keneenkään Paula oli toteuttanut tekonsa ajatuksen tasolla eikä sitä ollut tarvetta tehdä. Kahvi oli juotu, hän rutisti pahvimukin ja työnsi sen roskapönttöön. Baltialaiset rakennusmiehet olivat pakkautuneet autoon, jonka nokka oli vahvistettu kengururautoilla. Auto oli suuri, uusi ja kiiltävä ja se oli rekisteröity Viroon. Poliisit pysäyttivät sen. Erottajalle ei ollut pitkä matka. Oli aika mennä kotiin.

2

Tornitalo oli keskeneräinen. Vessaa ei voinut vetää eikä käsiä pestä. Laukussa oli käsidesiä. Paula hieroi sitä kämmeniin. Hän joi loput viinistä ja pudotti lasin tuuletusikkunasta. Hän kätki pullon maalaustelan taakse. Pullo näkyi vähän, mutta ei sinne kukaan tulisi ja tarkastelisi paikkoja. Paula avasi oven ja astui puolivalmiin huoneiston makuuhuoneeseen. Paavo ja Armi istuivat lattialla murjottamassa. Kaksoset, heidän lapsensa. Armi joi viiniä. Hän näytti rennolta, toisin kuin jäykkä veljensä. Murjotus oli heidän ainoa tunnetilansa. Niin kiltti kuin Paula oli heille ollut.

– Tulkaa mukaan. Meistä otetaan yhteiskuvia viihdelehtiin. Voitte näyttää kavereille. Meiltähän tämä käy! Paula sanoi. Armi vilkaisi häntä, Paavo piti silmät suljettuina.

Vaikeneminen uhkasi tarttua Paulaan. Se ei sopinut, sillä myös hän oli avajaistilaisuuden eräänlainen keskipiste. Paula palasi keskeneräiseen kylpyhuoneeseen. Nyt hän kyllä joi pullon tyhjäksi. Lasi oli mennyt. Paula joi pullon suusta. Pian pullo oli tyhjä. Paula avasi tuuletusluukun ja pudotti pullon

alas. Toivottavasti se ei osunut kenenkään päähän. Ainakaan lapsen. Olisi pitänyt pyyhkiä sormenjäljet. Paula sulki luukun.

Puppe seisoi tornitalon näköalatasanteella pilkukas huivi liehuen. Hän odotti Paulaa kaiteen edessä käsivarsi ojentuneena. He eivät olleet nähneet pariin päivään. Paulalla oli korkeanpaikankammo. Nyt minä kuolen, Paula ajatteli. Ei sen väliä, hän ajatteli edelleen. Kuvaaja pyysi, että Paula nojaa kaiteeseen koko painollaan. Paula silmäili kaiteen kiinnityskohdat. Kaide oli viimeistelyt hätäisesti, kuten koko talo. Jokin syy oli siihen, että Puppe oli tilannut kaiteen eteen sisustuspuita. Daruden dj-tiski oli este aikeille tähytystä. Kuvausta varten puut oli työnnetty sivuun. Paula asettui palmun tilalle.

Rakennustyömiehet olivat viimeistelleet tornitaloa öisin. Puppe oli teettänyt heillä töitä edelliset kolme viikkoa vuorotta. Miesten koko elämä oli alisteinen Pupen firmalle. Mikään syy olla saapumatta Pupen äkkiarvaamatta muuttamiin työvuoroihin ei ollut riittävä, oli se pienet lapset, harrastukset tai miesten yksityiselämään liittyvät mitkä tahansa menot. Jos mies oli vuokratyöntekijä, Pupelta ei kieläytymisen jälkeen löytynyt hänelle töitä. Paula oli todistanut häveten ja kiusaantuneena, kuinka Puppe oli käskenyt vuosikausia rakennuksilla työskennellyttä miestä muuttamaan aamuvuorot illoiksi. Mies oli kertonut sopineensa suvun kanssa jo kesällä, kuinka lähtisi tyhjentämään iäkkäiden vanhempien

kotia pohjoiseen. Puppe oli irvistellyt ja sadatellut, että miehen on vaihdettava vuoronsa ja peruttava menonsa, tai kenkää tulee. Nieveskellen mies oli taipunut Pupen tahtoon ja ilmoittanut suvulleen, ettei pohjoisen reissu onnistu. Hiukan sen jälkeen Puppe oli käsenyt saman miehen konttoriinsa ja ilmoittanut, että vuoroja ei tarvitsekaan vaihtaa. Edellisenä jouluna Puppe oli ilmoittanut, ettei firmalla ole varaa antaa joululahjoja rakennustyöntekijöille. Samassa ilmoituksessa hän oli ojentanut kahdensadan euron viskipullon työntekijöiden esimiehelle.

Laajennettuaan rakennusfirmaan Pupen moraali-käsitys oli ajanmukaistunut. Eikö juuri moraalista kestä aikaa, oli Paulan mieleen juolahtanut. Sinne juolahti kaikenlaista, mutta hän piti ne omana tietonaan. Vuosien saatossa omia tietoja oli karttunut lajiteltavaksi asti. Ehkä hän perustaisi säätiön ja lahjoittaisi tietonsa jonkinlaiseen akatemiaan. Sellaisia Paula oli lukenut Suomessa olevan ainakin Hiusakatemiasta Selänneakatemiaan sekä Pekkasakatemiaan, jota Paula ei osannut mielessään yhdistää mihinkään. Paitsi pekkaspäiviin, joita Puppe oli manannut rakennusmiesten tilipäivänä:

– Ammattiliittojen suojelema muinaisjäännö, uuh-uuh!

Puppe levitti kireää ilmapiiriään rakennustyömaalla ja kotona. Hän eli tulostavoitteiden paineessa, toki Paula sen ymmärsi. Pomona Pupen olisi kuitenkin pitänyt pitää työntekijöidensä puolta eikä sortaa

heitä. Pupen harhaluuloisuus oli saanut työelämässä sellaisen piirteen, että hän epäili kaikkien puijaavan häntä. Hän vaati jätteenkuljettajia valokuvaamaan kännykällä jokaisen roskalavalle kuljettamansa lastin: tiiliskivet, vanerit, laastit, villaeristeet, vinyyli- ja puujätteet. Pupen kännykkään satoi kuvia jätteistä. Hän ei aina tietenkään niitä katsonut. Kontrollin pelko piti kuitenkin rakennustyömiehet kurissa, oli Puppe jylissyt.

Pupen toimisto vastasi myös Helsingin Kansan-asuntojen peruskorjauksesta. Säästääkseen rahaa Puppe oli majoittanut baltialaiset työmiehet asuntoihin, joiden asukkaat oli evakuoitu muualle remontin ajaksi. Se ei ollut laillista. Laki ei elä ajassa, laki on ihanne, se on runo, pelkkä kuvitelma, kuului selitys. Paulan tehtäviin sisältyi hankkia ja kuljettaa joka toinen päivä laatikollinen Lidlin ruokaa lähioh.

Kämpissä haisi. Vedenjako oli katkaistu puoleksi vuodeksi. Miehet peseytyivät viikonloppuisin kotimaassaan. Viime viikkoina kotimaanmatkoihin ei ollut ollut mahdollisuutta. Keltaisia liivejä roikkui kaikkialla ja hienhaju oli pesiytynyt kämppiin. Huoneistoissa haisivat myös näköalattomuus, lihapöyräkat, huonot yöunet ja työn ainoana vastapainona juopottelu, joka ilmeni sekä miesten puheista ja ruumiinrakenteesta että yhä kauemmaksi hupenevasta nuoruudesta, saavuttamattomiksi jääneistä väkevän miehuuden vuosista, jotka olivat paljastuneet miehille valheeksi.

Tornitalon asuinkerrokseen oli aseteltu sermejä sinne tänne. Niiden takana oli kuohuviinilaatikoita, serviettejä ja tarjoiluastioita. Niiden takana oli töröttäviä sähköjohtoja ja maalaamattomia pintoja. Kaikki näytti kyllä mahtavalta. Oli jousiorkesteri, dj, upea keskipäivä elokuussa, väkeä aikakauslehdistä ja kollegoja, edustavia ammattijuhlijoita. Puppe teki kohteliaan eleen ja antoi juuri Paulan asettua kaiteen luo.

– Nojaa enemmän, kuvaaja määräsi. Se on menoa nyt, Paula hyväksyi ja nojasi kaiteeseen niin raskaasti kuin pystyi. – Enemmän.

Kuohuviini pulppusi Paulassa muuttuen puheyöpyksi. Onneksi hän oli ottanut. Muuten hän olisi ollut vaiti. Viini tuotti lauseita. Tai oikeastaan ne eivät olleet lauseita, vaan hänen suunsa oli kaksoispiste, jonka jälkeen seurasi tyhjää. Sanat olivat yhdentekeviä. Niiden kuului olla sellaisia. Hahhahhaa, kiitos, juu kyllä tämä on upeaa. Hän on niin lahjakas mies, voimakas, vahva, näkemyksellinen. Kiitos, ikä se näkyy minussakin, kyllä vain, olen iloinen siitä. Hahhahhaa, kiitos. En kaipaa nuoruutta ja jätsetiä. Rauhallinen kotielämä oman perheen kanssa on parasta. Baareissa juoksevat ikäiseni naiset ovat säälettäviä. He ovat jääneet jotain vaille. En tuomitse heitä. Itse viihdyn parhaiten hoitaen miestäni, lapsiamme, kotiamme ja pientä leipomoani. Ei, en ole synnynnäinen yrittäjä kuten mieheni, se on vain hänen suomansa pieni vaatimaton harrastus minulle.

Arkkitehti tuumasi, että minullakin on oltava jotain tekemistä. Oi kiitos, hahhahhaa, kyllä sinne voi tulla pienen jutun tekemään!

Kuvauksen jälkeen Puppe käänsi selkensä ja käveli pois. Kattoterassin toisella laidalla odotti arkkitehtiylioppilaiden ryhmä. Väljiin mustavalkoisiin kankaisiin pukeutuneet tytöt jonottivat saadaksesen suudella professoria. Puppe asensi huulet tötterölle. Profilissa huulet työntyivät ulommas kuin nenä. Paula vilkaisi tyköistuvaa, kirjavaa leninkiään. Helma päättyi polviin. Arkkitehtityttöjen jaloista näkyivät vain nilkat. Paula veti mekkoaan alemmas. Tyttöillä oli värjäämättömät hiukset, metallisankaiset silmälasit eivätkä he olleet meikanneet.

Paula palasi asuinhuoneistoon lähteäkseen kaksosten kanssa kotiin. Armi ja Paavo eivät olleet siellä, ja Paula päätti juoda vielä vähän. Hän avasi pullon ja katseli kuvaansa peilistä. Meikkiä oli aika lailla. Rintaliivit olivat ahtaat. Rinnat jakautuivat miehustan alla kahtia, yhteensä neljään osaan. Kuin sianliha rasvaverkossa. Hän pani avaamattoman pullon löytämänsä kangaskassiin ja aikoi etsiä Pupen. Puppe oli mennyt, samoin lapset. Paulan kurkku turposi, hän nieleskeli sen auki, hän hengitti syvään, vähemmän sisään, enemmän ulos, ravisti päätään ja ryhdistäytyi. Asiat olivat juuri näin. Hän tunsu olonsa rauhalliseksi ja turvalliseksi, hän tiesi kuinka toimia, tätä elämää hän osasi elää. Hän varmisti puhelimesta, että hänen ystävänsä Andrean siirtämä tuhat euroa

oli saapunut. Viestikentässä luki *Tsemppiä!* Tsemppiä, juuri niin, kyllä hän sentään osasi asiat järjestää. Elämäntaitoa, sitä hänellä oli, totisesti, enemmän kuin koko tornitalolla yhteensä tai kenelläkään in the city of Helsinki.

Rouva Paula von Renqvistin elämä muodostuu vastakohtaisuuksista. Joulukuussa hän nautiskelee särkipaloja linnanjuhliissa. Tammikuussa hän on asunnoton.

Paula on halunnut luoda kodin teini-ikäisille lapsilleen ja menestyvälle miehelleen. Hän tahtoisi elää hyvää elämää, mutta ei tiedä, kuinka se tehdään. Vastausten puutteessa hän huojentautuu viinillä, niin kuin kantakaupungissa on tapana.

Tutussa bistrossa Paulan tielle osuu joogaohjaaja Jalo, mies kuin toisesta maailmasta, ja niin Paula herää eloon. Avioliitosta irtautuminen vailla ammatia ja varallisuutta ei ole ihan ongelmattonta, mutta viininhehkuisen rakkauden houkutus on suuri.

Pian Paula saa huomata ajautuneensa yhä kauemmas toiveistaan ja lapsistaan.

Meiltähän tämä käy on ajankohtainen kertomus elämäntapaoppaiden Suomesta, perheen eristyneisyydestä sekä hyvinvointiyhteiskunnasta, jossa kaikki eivät pysy mukana.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-44667-6